

- ❖ Pooperacyjna paraplegia będąca wynikiem niedokrwienia rdzenia kręgowego jest znanym powikłaniem zabiegów operacyjnych w obrębie piersiowego odcinka aorty. Częstość występowania tego powikłania waha się między 10 a 30% w zależności od typu i trybu zabiegu [5, 21].
- ❖ Przedoperacyjna angiografia rdzenia, śródoperacyjne potencjały wywołane i okołozabiegowe użycie drenów dokanałowych może obniżyć ryzyko niedokrwienia rdzenia kręgowego [5, 21–24].
- ❖ Drenaż płynu mózgowo-rdzeniowego jest najlepszą poznaną strategią prewencji paraplegii w przebiegu zabiegów operacji tętniaka w odcinku piersiowym i piersiowo-brzusznym. Randomizowane metaanalizy i badania kohortowe ujawniły, że prawdopodobieństwo wystąpienia paraplegii w grupie ze stosowanym drenażem PMR wyniosło 0,3 (70% redukcja ryzyka powikłań neurologicznych) [21]. Drenaż PMR może być połączony z innymi prewencyjnymi strategiami, tj.: regionalna hipotermia rdzenia kręgowego z nadtwardówkowym ochładzaniem, stosowanie naloxonu, perfuzja dystalnych części aorty [22, 24, 25]. Przedłużony czas trwania drenażu PMR (nawet do 100 godzin) może stanowić dodatkową protekcję [23]. Powikłania krwotoczne związane z umiejscowieniem cewnika dokanałowego występują niezwykle rzadko i mogą być wyjątkowo trudne do zdiagnozowania [26].
- ❖ W przypadku stwierdzenia paraparezy u chorych wybudzonych po zabiegach w obrębie aorty MRI może potwierdzić diagnozę i umożliwić wdrożenie adekwatnego leczenia, maksymalizacji perfuzji rdzenia.

LECZENIE I ROKOWANIE

- ❖ Radiologiczne potwierdzenie niedokrwienia rdzenia kręgowego nie jest niestety równoznaczne z dostępem do wielu metod leczenia. W przypadkach mających swoje podłoże w okresie pooperacyjnym, działania związane z optymalizacją ciśnienia tętniczego i zapewnieniem prawidłowej perfuzji, powinny być zintensyfikowane. W pozostałych zachorowaniach możliwości są jeszcze bardziej ograniczone. Docelowe wartości ciśnienia tętniczego powinny być utrzymane w górnych granicach normy. Pojedyncze przypadki poprawy stanu klinicznego, pacjentów z wyjściowo dużymi deficytami, były opisywane po implantacji drenu dokanałowego [27]. Jest to zalecane postępowanie w przypadkach, gdy diagnoza jest postawiona krótko po wystąpieniu objawów. Skuteczność kortykosteroidów nie została oceniona, jednakże wysokie dawki dexamethasonum są czasami stosowane w przypadkach ostrego urazu rdzenia kręgowego. Jednocześnie uważa się, że nie ma przesłanek do stosowania sterydów u chorych z nieurazowym uszkodzeniem rdzenia.
- ❖ Oczywiście jest gorsze rokowanie w przypadkach z większym deficytem neurologicznym przy przyjęciu [4, 6, 7]. Szczególnie pacjenci z całkowitą lub prawie całkowitą utratą funkcji motorycznych i czuciowych (ASIA – stopnie A i B), dysfunkcją pęcherza lub zniesionym propriocepcją i paraplegią (oznaczającą kompletne poprzeczne niedokrwienie), przemawiają za niepomysłnym długoterminowym rokowaniem [6, 7]. U pacjentów z bardziej łagodnymi objawami, prognozy mogą być bardziej optymistyczne [7, 9]. Nawet chorzy z ciężkim upośledzeniem funkcji ruchowych, ale bez objawów całkowitego poprzecznego uszkodzenia rdzenia mogą osiągnąć istotną poprawę stanu klinicznego [6]. Jedynym czynnikiem prognostycznym jest wyjściowy stan kliniczny. Wpływ diagnostyki obrazowej na ocenę rokowania pozostaje nadal przedmiotem badań.

Piśmiennictwo

1. Brinar VV, Habek M, Brinar M, Malojcic B, Boban M. The differential diagnosis of acute transverse myelitis. *Clin Neurol Neurosurg* 2006; 108:278–283.
2. Fortuna A, Ferrante L, Acqui M, Trillo G. Spinal cord ischemia diagnosed by MRI. Case report and review of the literature. *J Neuroradiol* 1995; 22:115–122.
3. Fukui MB, Swarnkar AS, Williams RL. Acute spontaneous spinal epidural hematomas. *AJNR Am J Neuroradiol* 1999; 20:1365–1372.
4. Cheshire WP, Santos CC, Massey EW, Howard JF Jr. Spinal cord infarction: etiology and outcome. *Neurology* 1996; 47:321–330.
5. Shamji MF, Maziak DE, Shamji FM, Ginsberg RJ, Pon R. Circulation of the spinal cord: an important consideration for thoracic surgeons. *Ann Thorac Surg* 2003; 76:315–321.
6. Masson C, Pruvo JP, Meder JF, Cordonnier C, Touze E, De La Sayette V, et al. Spinal cord infarction: clinical and magnetic resonance imaging findings and short term outcome. *J Neurol Neurosurg Psychiatry* 2004; 75: 1431–1435.
7. Nedeltchev K, Loher TJ, Stepper F, Arnold M, Schroth G, Mattle HP, et al. Long-term outcome of acute spinal cord ischemia syndrome. *Stroke* 2004; 35:560–565.
8. Weidauer S, Nichtweiss M, Lanfermann H, Zanella FE. Spinal cord infarction: MR imaging and clinical features in 16 cases. *Neuroradiology* 2002; 44:851–857.
9. Novy J, Carruzzo A, Maeder P, Bogousslavsky J. Spinal